

Глоси, які знаходяться у двох рукописах X сторіччя, що походять з абатств San Millan de la Cogolla та з Santo Domingo de Silos свідчать про те, що також і в Іспанії писемна латина не була зрозумілою для тих, хто її не вивчав.

Починаючи з 1000 року вчена, тобто культурна мова Іспанії, знаходиться практично в тій же ситуації, що й в Італії. Культурна ізоляція була замінена плідними контактами з іншими сусідніми країнами і сама інтелектуальна діяльність іспанців дуже посприяла утворенню середньовікових цивілізацій Західної Європи та становленню нової середньовікової латини.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Díaz y Díaz M. C.* Un document privé de l'Espagne wisigothique sur ardoise / M. C. Díaz y Díaz. – 1960. – Т. I : Studi medievali. – P. 52–71.
2. *Bastardas Parera J.* El latín medieval hispánico : [Encyclopedia Linguística Hispánica I / J. Bastardas Parera. – Madrid, 1959. – P. 251–290.
3. *Bonioli M.* La pronuncia del latino nelle scuole dell'antichità al Rinascimento / Bonioli M. – Torino, 1962.
4. *Díaz y Díaz M. C.* El latín de la liturgia mozarabe / M. C. Díaz y Díaz. – Madrid, 1965. – P. 55–87.
5. *Lehmann P.* Erforschung des Mittelalters / P. Lehmann. – Stuttgart, 1959–1962. – I–V.
6. *Löfstedt E.* Late latin / E. Löfstedt. – Oslo, 1959.
7. *Mohrmann Chr.* Études sur le latin des refinesns / Chr. Mohrmann. – Roma, 1958–1965. – I–III.
8. *Norberg D.* Syntaktische Forschungen auf dem Gebiete des Spätlateins und des frühen Mittelalters / D. Norberg. – Upsala, 1943.
9. *Thorsberg B.* Études sur l'hymnologie mozarabe / B. Thorsberg. – Stockholm, 1962.
10. *Carnoy A.* Le latin d'Espagne d'après les inscriptions / A. Carnoy. – Hildesheim, 1971.
11. *Korbozérova N. M.* La lengua española en el período árabe / N. M. Korbozérova // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : зб. наук. праць / відп. ред. Ніна Миколаївна Корбозерова. – К. : Логос, 2008. – Вип. 14. – P. 232–234.
12. *Korbozérova N. M.* Del latín hispánico al español del siglo VII / N. M. Korbozérova // Проблеми семантики слова, речення та тексту / відп. ред. Ніна Миколаївна Корбозерова. – К. : Вид-во Київськ. нац. лінгв. ун-ту, 2009. – Вип. 22. – P. 138–141.
13. *Магушинець І. І.* Рефлекси явищ народної латинської лексики в романських мовах / Іван Іванович Магушинець // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : зб. наук. Праць / відп. ред. Ніна Миколаївна Корбозерова. – К. : Логос, 2008. – Вип. 14. – С. 329–335.
14. *Магушинець І. І.* Від народнолатинського синтаксису до синтаксису ранніх романських мов / Іван Іванович Магушинець // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : зб. наук. праць / відп. ред. Ніна Миколаївна Корбозерова. – К. : Логос, 2009. – Вип. 15. – С. 247–258.

МИХАЙЛЕНКО В.М.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

СТРУКТУРА ЯК ОСНОВА АНАЛІЗУ ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ТЕКСТУ

У статті розглядається текст як результат мовної діяльності людини, структурованість тексту та її роль для аналізу, сприймання та розуміння текстів. Розглянуто основні закони створення публіцистичних текстів.

Ключові слова: текст, структура, аналіз тексту, реципієнт, автор, комунікація.

В статті розглядається текст як результат речової діяльності людини, структурованість тексту і її роль для аналізу, сприйняття і розуміння текстів. Розглянуті основні закони створення публіцистичних текстів.

Ключевые слова: текст, структура, анализ текста, реципиент, автор, коммуникация.

In the article text is examined as a result of vocal activity of man, structured of text and its role for an analysis, perception and understanding of texts. The basic laws of creation of publicism texts are considered.

Key words: text, structure, analysis of text, recipient, author, communication.

Метою статті є розгляд тексту як самостійної, автономної, цілісної та завершеної одиниці мовної діяльності людини.

Актуальність обраної теми зумовлена тим, що знання про текст є необхідними фаховими знаннями для представників багатьох гуманітарних професій, адже саме вони визначають специфіку роботи зі словом.

Об'єктом роботи є публіцистичні тексти.

Предметом статті є структура публіцистичних текстів.

Новизна дослідження полягає в тому, що текст розглядається не лише з погляду аналізу його частин, а й з погляду синтезу складових елементів.

Автор не може сподіватися на написання досконалого матеріалу, якщо він не знає хоча б основних законів організації тексту. Основою ж оволодіння організованим, професійним писемним мовленням є наукові знання про текст. Ці знання даються всім ще в школі, але більш серйозно і повно вони розкриваються у закладах, що готують фахівців філологічного напрямку. Щоб правильно будувати тексти конкретного жанру і стилю, необхідно перш за все знати загальні закони текстотворення.

Текст як самостійний, автономний, цілісний та завершений твір мовної діяльності людини є об'єктом уваги багатьох наук: мовознавства, літературознавства, психології, юриспруденції, методики, а також наук як перебувають на межі перерахованих. Теоретичне значення подібних досліджень полягає в тому, що вони дозволяють сформулювати повніше, точніше й правильніше уявлення про мову як складну структуру, найвищим рівнем якої є текст. **Практичне значення** дослідження виявляється у появі нових можливостей для вдосконалення текстових матеріалів, що особливо важливо для тих, хто працює з текстами – пише, редагує, сприймає.

Останнім часом дедалі більшого поширення набуває глобальний підхід до дослідження проблем тексту, на відміну від вузькоспеціального, одноаспектного [4]. Це не лише дало змогу глибше осягнути суть і зміст тексту, а й спонукало філологів до перегляду усталених тверджень про будову та характер змісту тексту; відкрило нові перспективи розвитку теоретичних та прикладних галузей лінгвістики. Новий підхід дозволяє розглядати текст не лише з погляду аналізу його складових, а й з погляду синтезу елементів тексту на вищому мовному рівні [1:88]. Таким чином текст займає самостійне місце в ієрархії структур мови і отримує важливі функції і ході мовленнєвої комунікації.

Підхід до процесу мовлення як до комунікативної діяльності показав, що мовленнєве спілкування треба розглядати не як обмін окремими знаками (словами, реченнями), а як обмін цілісними висловлюваннями та повідомленнями. Така концепція поклала початок дослідженням змісту, типології й структури мовленнєвого повідомлення і поставила текст, в епіцентр наукових лінгвістичних, психологічних і психолінгвістичних дискусій, що у свою чергу спричинило необхідність перегляду та подальшого розвитку методики дослідження тексту.

Основними ознаками тексту є його структурованість і системність. Структурованість – це ознака тексту, яка виражає наявність певних зв'язків між елементами та одиницями тексту. Системність – ознака, що вказує на існування певних елементів та одиниць тексту, між якими існують зв'язки.

Поняття «структура тексту» зараз перебуває у центрі уваги текстологів, оскільки від результативності дослідження структури тексту залежить розв'язання цілої низки проблем, що пов'язані з аналізом тексту як одиниці комунікації, його розумінням творенням. Оскільки структура є природною властивістю тексту, то будь-яка теорія, яка прагне адекватно його описати, повинна відобразити структурність тексту, яка базується на поняттях цілісності та зв'язності.

Хоча поняття «цілісності» об'єкта теоретично розроблене природничими науками, воно успішно застосовується під час аналізу тексту, оскільки суттєвою ознакою цього поняття є нова властивість об'єкта (у нашому випадку – смисловий зміст тексту), яка не виводиться безпосередньо із властивостей окремих елементів чи з

відносин між ними і не дорівнює сумі їхніх властивостей. Поняття «зв'язності» як основної ознаки структури виникло в царині математичних наук. Ця ознака дає змогу окреслити смислове поле тексту, тому для дослідження тексту є досить прийнятною. Таким чином можна зробити висновок, що структурність тексту полягає в організації його змісту на умовах повної цілісності, а під час вивчення структури тексту враховуються не лише складові структури та відношення між ними, а й цілісність об'єкта.

Повноцінний аналіз публіцистичного тексту як глобальної структури неможливий без розгляду його поверхневої та глибинної структур. Глибинна структура тексту розкидається в його ідейно-тематичному змісті [8:134]. Поверхнева ж структура тексту – це лише лінгвістична форма вираження його глибинної структури. У публіцистичних творах вона є формально-змістовою. Глибинна структура виводиться на основі аналізу всього тексту, а поверхнева доступна безпосередньому спостереженню і є важливим засобом сприйняття тексту.

Комунікативна мета автора виявляється у різних композиційно-мовленневих формах (повідомлення, опис, міркування), що є формами мислення й служать для оформлення тексту. Під час створення тексту конкретний зміст визначає вибір лексичних одиниць мовної системи, а структурний зміст визначає синтаксичну організацію тексту, тобто характер зв'язку окремих речень та елементів структури всередині кожного речення.

Умовою осмислення будь-якого тексту як цілого є вияв і розуміння кожного з його структурних елементів, що є відносно самостійними і завершеними. Розмежування елементів композиційної структури виконує певне смислове навантаження, бо композиційно-смислове розгортання змісту відображає процес становлення смислу [3:92].

Важливе значення для процесу осмислення тексту мають композиційно-мовленнєві форми (опис, розповідь, міркування та його різновиди – пояснення, доказ, обґрунтування), що можуть бути присутніми в будь-якому публіцистичному тексті. Як і весь текст загалом, вони мають у своїй композиційній структурі вступ, основну частину та кінцівку. Ці форми відіграють роль орієнтирів, що допомагають сприймати й розуміти текст.

Першим суттєвим орієнтиром при сприйнятті письмового й усного повідомлення є заголовок, який у стислій формі передає основний зміст тексту. Заголовок спрямовує увагу реципієнта на те, що буде викладено потім, і водночас передає певний обсяг інформації, змушуючи реципієнта залучати власний досвід для проникнення у зміст тексту і знаходити в ньому конкретну інформацію. Таким чином, заголовок (і підзаголовки) дають змогу реципієнту частково передбачити зміст тексту й цим сприяють його осмисленню.

Осмислення вступної частини є базою для осмислення наступних частин тексту. Причому вступ повинен бути максимально лаконічним і узагальненим, щоб активізувати увагу реципієнта.

Найважливішу інформацію містить основна частина, для якої характерні динамічність, розгорнутість і зв'язність. Сміслова цілісність тексту при цьому досягається використанням різноманітних мовних і логічних засобів.

У висновку коротко підсумовуються основні положення викладеної інформації, у зв'язку з чим він повинен бути лаконічним і змістовно-насиченим.

Важливим елементом поверхневої структури тексту є абзац. Він має особливу структурно-семантичну організацію, що виявляється у таких елементах, як зачин, розробка й завершення. Для публіцистичного тексту характернішим є двочастинний абзац, що складається з ключової або основної фрази, яка передає головну думку абзацу, й частини, що коментує інформацію.

Оскільки текст будується з мовного матеріалу відповідно до норм мови, то і сам він зберігає статус одиниці мови, що завершує його структурну ієрархію. Так, він має плани змісту й вираження, структурні складові, до суми яких не зводиться поняття тексту, бо текст функціонує як єдине ціле утворення.

Семантичний аспект мовних одиниць виявляється на трьох рівнях – віртуальному (значення мовних одиниць), контекстуальному (відносно завершений смисл частин тексту і мовних одиниць) і текстуальному (завершений автономний смисл цілісного тексту). Текст є єдиним засобом комунікативного акту, тому він набуває ознак цілісності й завершеності.

Одиницям усіх рівнів мови властиві свої абстрактні схеми побудови, яким вони повинні. Текст теж не є винятком з цього

правила. Він є структурованою єдністю зі своєю системою відношень між частинами, а в основі його побудови лежить інтеграція смислів мовних одиниць, що організовані за певними конкретними схемами.

Текстові властива подвійна належність: до мови як до схеми взаємодій його складових елементів і до мовлення як до результату використання його складових одиниць для спілкування. Отже, текст є синтезом мови та мовлення, мовні компоненти якого присутні графічно або фонетично. Текст є результатом і засобом здійснення процесу комунікації, під час якого він виступає як матеріальне вираження думки, з одного боку, і як результат функціонування мови – з іншого.

Комунікативна спрямованість тексту полягає у такому розгортанні основної думки, за допомогою якого не лише можна якнайкраще розкрити зміст, а й вплинути на реципієнта. З цим пов'язані вибір композиційної структури, прийомів подачі фактів, загальної тональності викладу. Комунікативна стратегія зумовлюється цільовою настановою автора й відображається у плані або в тезах твору. План тексту, незалежно від того, чи передбачає він підготовку його написання, чи конденсує зміст прочитаного (почутого), насамперед передає смисл тексту, його логічну основу.

Основною характерною особливістю групування матеріалу в тексті є смислове групування тексту. Матеріал розбивається на частини не за зовнішніми ознаками, а за його смислом. Основою об'єднання слугує єдність мікротеми, яка пов'язує між собою окремі фрази. [7:74]. Це свідчить про важливість точної послідовності викладу будь-якого матеріалу. Така послідовність має три види: 1) дедуктивна послідовність (від загального до часткового); 2) індуктивна послідовність (від часткового до загального); 3) традитивна послідовність (від рівного до рівного). Усі ці види суджень будуються на об'ємних зв'язках понять. Кожний з трьох видів логічної послідовності викладу має свої переваги.

Дедуктивна послідовність (від загальних підпорядковуючих понять до понять підпорядкованих і взаємопідлеглих) відзначається особливою жорсткістю та систематичністю, завдяки чому добре проглядається загальна схема взаємовідношень понять, місце і роль кожного елемента загалом, забезпечується висока доказовість та логічність викладу. Дедуктивний виклад економний і ємкий, тому він звичайно має місце в навчальних, наукових та ділових текстах.

Індуктивна послідовність (від підлеглих та взаємозалежних понять до підпорядковуючих загальних) широко використовується для пояснення складних питань при емпіричному рівні пізнання, у науково-популярній літературі, в лекціях, у публіцистиці тощо.

Висновки та судження автора при індуктивному розгортанні тексту мають обґрунтований і очевидний характер, легко розуміються і сприймаються.

Індуктивний спосіб викладу дозволяє жвавіше передавати реальний хід думки, шлях пізнання зі всіма його складнощами й помилками.

У текстах масової комунікації найбільш широко застосовується традиційна послідовність елементів: рух викладу від причин до наслідків або навпаки, від минулого до теперішнього, від простого до складного, від відомого до невідомого, від подібного до відмінного, від фактів одного порядку до фактів іншого, виділення, аналогії та зближення, використання контрасту та ін. Усе це допускає вільне використання в тексті художніх структур, тоді як два інших способи викладу зорієнтовані переважно на раціонально-логічні структури. Раціонально-логічні структури переважають у жанрах передової статті, інформаційної замітки, огляду тощо.

У таких публіцистичних жанрах як нарис, репортаж, фейлетон, критичні замітки, полемічні статті, велике значення мають емоційно-риторичні структури. Очевидними є близькість та певна структурно-стилістична спільність публіцистичних текстів з художніми та науковими.

Як мовний матеріал, так і окремі компоненти тексту (тобто висловлювання) набувають своєї справжньої значимості, своєї реальної комунікативної цінності лише у складі тексту, в якому їхнє власне значення стає значенням текстовим, а характер поєднання визначається побудовою всього тексту.

Основний лінгвopsихологічний принцип комунікативної стратегії – постійне нарощування напруги. Воно може бути екстенсивним й інтенсивним.

Екстенсивне підвищення напруги полягає в групуванні фактів і положень: ефективні факти йдуть за менш ефективними, сильні докази розміщуються після слабких і т.д.

Інтенсивне підвищення напруги пов'язане з такою побудовою мовлення, коли кульмінація відчувається, ближче до кінця тексту. У

такому разі мовлення організовується динамічним співвідношенням зав'язки, кульмінації та розв'язанням конфлікту (розв'язки). Цим і визначається композиційно-стилістична єдність мовлення, завершеність викладу.

Послідовність розкриття теми залежить від характеру відношень між поняттями. Розрізняють поняття тотожні (по-різному характеризують один і той же предмет), протилежні (обсяги не збігаються, зміст одного заперечує зміст іншого, зберігається можливість середнього варіанта), суперечливі (також не збігаються обсяги, зміст одного заперечує зміст іншого, але без збереження можливості середнього варіанта), співвідносні (обсяги не збігаються, зміст одного визначається змістом іншого, але послідовність викладу не регламентують), підпорядковані та підпорядковуючі (обсяг одного входить в обсяг іншого, допускається індукція та дедукція), підпорядковані третьому (обсяги не збігаються, входять в обсяг загальнішого поняття, допускається вільна послідовність, індукція чи дедукція щодо загальнішого поняття), поняття, що перетинаються (частковий збіг обсягів, допускається рух викладу від спільного до відмінного і навпаки).

Усі види суджень ґрунтуються на об'ємних зв'язках понять. Тому судження – це насамперед упорядкована послідовність елементів, що складають певне поняття. Під час складання плану тексту потрібно витримати єдиний принцип побудови його частин. Це дозволить із багатоманіття предметних зв'язків, різноманітності відношень реальної дійсності вибрати саме те, що потрібно для конкретного матеріалу і забезпечить його єдність.

Таким чином можна підвести підсумок, що текст – це не довільне поєднання одиниць різних мовних рівнів, а чітка, логічна, впорядкована система, в якій усі елементи взаємопов'язані та взаємозумовлені, це комунікативна одиниця вищого ієрархічного рівня, продукт мовної діяльності зі своїми складними логічними, граматичними і семантичними відношеннями і співвідношеннями компонентів. Саме такий підхід до тексту під час його створення, аналізу чи редагування дає змогу охопити всі аспекти, всі рівні тексту, осмислити, його як цілісне складне утворення, визначити шляхи його оптимізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранник Д.Х. Текст как высшая форма реализации коммуникативной функции речи и его основные единицы // Семантические и коммуникативные категории текста (типология

и функционирование): Тезисы докл. Всесоюзной научной конференции. – Ереван, 1990. – С.87-95. 2. *Валгина Н.С.* Теория текста. – М.: Логос, 2003. – 173 с. 3. *Васильев Л.Г.* Рефлексия, понимание, фрейм. Понимание и интерпритация текста. – М.: Прогресс, 1994. – 162 с. 4. *Гальперин И.Р.* Текст как объект лингвистического исследования. – М.: Наука, 1981. – 140 с. 5. Леонтьев А.А. Психолингвистические единицы и порождение речевого высказывания. – М.: Наука, 1969. – 308 с. 6. *Нариси про текст. Теоретичні питання комунікації і тексту* / Різун В.В., Мамалига А.І., Феллер М.Д. – К.: РВЦ "Київський університет", 1998. – 336 с. 7. *Смирнов А.А.* Проблемы психологии памяти. – М., 1956. – 216 с. 8. *Солганик В.М.* Относительно концепции глубинной структуры // Вопросы языка. – 1978. – №5. – С.132-141. 9. *Феллер М.Д.* Стиль и знак: Стиль как способ изображения действительности. – Львов: Вища школа, 1984. – 204 с. 10. *Якобсон Р.* Язык и бессознательное. – М.: Гнозис, 1996. – 248 с.

МОІСЕЄНКО О.Ю.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ КРАЇН СХІДНОЇ АФРИКИ

Статтю присвячено дослідженню особливостей концептуалізації соціальних проблем та особливостей їх вербалізації у сучасному англomовному дискурсі Східної Африки. Результати дослідження свідчать про те, що концептуальний простір англomовного дискурсу країн Східної Африки формується в результаті гібридизації етнічного та англomовного світосприйняття.

Ключові слова: концептуалізація, англomовний дискурс, реалія, Східна Африка.

Статья посвящена исследованию особенностей концептуализации социальных проблем и особенностей их вербализации в современном англоязычном дискурсе стран Восточной Африки. Результаты исследования свидетельствуют о том, что концептуальное пространство англоязычного дискурса в странах Восточной Африки формируется в результате гибридации этнического и англоязычного мировосприятия.

Ключевые слова: концептуализация, англоязычный дискурс, реалія, Восточная Африка.

The paper considers the peculiarities of the conceptualization of the social problems and the peculiarities of their verbalization in the English language discourse. The results of the research show that the conceptual space in the English language discourse in the countries of East Africa is formed as a result of hybridization of the ethnic and English language world view.

Key words: conceptualization, the English language discourse, realia, East Africa.

Метою роботи є дослідження особливостей концептуалізації соціальних проблем та особливостей їхньої вербалізації у сучасному англomовному дискурсі Східної Африки.

Актуальність дослідження, перш за все, зумовлена посиленою увагою сучасної лінгвістики до досліджень у галузі міжкультурної комунікації, яка передбачає розгляд функціонування мовних одиниць